

DIE BOEK JOSUA GELEES TEEN N NA - EKSILIESE AGTERGROND

deur

GERT CORNELIS LINDEQUE

Voorgelê ter vervulling van 'n deel van die vereistes vir die graad

Doctor Divinitatis

in die Fakulteit Teologie

Universiteit van Pretoria

PROMOTOR : Prof APB Breytenbach

Oktober 2001

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

DIE BOEK JOSUA GELEES TEEN N NA - EKSILIESE AGTERGROND

deur

GERT CORNELIS LINDEQUE

Voorgelê ter vervulling van 'n deel van die vereistes vir die graad

Doctor Divinitatis

in die Fakulteit Teologie

Universiteit van Pretoria

PROMOTOR : Prof APB Breytenbach

Oktober 2001

OPSOMMING

Die boek Josua gelees teen 'n na-eksiliese agtergrond

deur

Gert Cornelis Lindeque

Promotor : Prof APB Breytenbach

Departement : Ou-Testamentiese Wetenskap, Fakulteit Teologie

Graad : Doctor Divinitatis

Die boek Josua is vanweë sy posisie in die kanon dikwels as deel van 'n groter literêre eenheid beskou, hetsy die Heksateug of die Deuteronomistiese Geskiedenis. Hierdeur word die boek by voorbaat binne 'n bepaalde raamwerk verstaan. Die verband van die boek met ander boeke van die Ou Testament is egter nog nie voldoende ondersoek nie.

Die bedoeling met hierdie proefskrif is om

- die boek Josua as 'n selfstandige literêre werk te ondersoek
- die moontlike verband tussen die boek Josua en Trito-Jesaja asook ander boeke na te gaan
- die datering van die boek Josua aan die orde te stel, en
- die belangegroep wat verantwoordelik was vir die finale vorm van die Josua-vertelling nader te omlin.

Uit die ondersoek na die boek Josua as 'n selfstandige literêre werk, blyk dit dat Josua 1:1-9 'n programmatiese uiteensetting van die belangrikste tema's in die verhaal is. Hierdie tema's verwoord ideale van die na-eksiliese gemeenskap waaroor daar verskil van opinie was. Die belangegroep wat vir die finale vorm van die boek Josua verantwoordelik was se siening oor hierdie ideale ontvou in die res van die verhaal.

Josua, as die ideale leier van Israel, vervang Moses, die עֲבֵר יְהוָה. Die ideaal van eenheid in die volk van JHWH word versteur deur verdeeldheid oor 'n kulties-religieuse aangeleentheid, naamlik die bring van offers. Dit is die priesters se verantwoordelikheid om die eenheid te herstel. Die onderliggende probleem is dat een groep die voorreg om JHWH te dien, eksklusief vir hulleself toe-eien en ander daarvan uitsluit. Die ideaal dat die hele land as 'n heiligdom van JHWH verower word en volledig onder Israel se beheer kom, realiseer nie. Die vervulling daarvan word in die verhaal as 'n toekomstige gebeure in die vooruitsig gestel. Die ideaal van stiptelike onderhouding van die wet en die idee dat dít altyd lei tot sukses, word weerspreek deurdat ooreenkomste met buitestaanders gesluit word en deurdat grootskaalse oorwinnings daarna behaal word. Die ideaal van die algehele verwoesting van die ander nasies word in die verhaal gekontrasteer met die realiteit van die bestaan van ander nasies in die land en selfs die insluiting van hierdie nasies in die diens van JHWH.

Die boek Josua vertoon merkwaardige ooreenkomste met Trito-Jesaja op semantiese, teologiese en ideologiese vlak. Hierdie ooreenkomste dui daarop dat ook die boek Josua teen die agtergrond van die tyd ná die ballingskap verstaan kan word. Die verskillende denkrigtings in die tyd na die ballingskap is al in die navorsing uit verskeie hoeke belig. Dit kan egter in twee hoofgroepe saamgevat word, naamlik 'n eksklusiewe denkrigting en 'n inklusiewe denkrigting. Die boek Josua is verteenwoordigend van 'n inklusiewe denkrigting, terwyl Esra-Nehemia 'n eksklusiewe denkrigting verteenwoordig.

Deur die boek Josua te lees teen 'n na-eksiliese agtergrond, verkry dit opnuut teologiese betekenis, nie as 'n historiese weergawe van die inname van die land nie, maar wel as 'n oproep tot die aanvaarding van buitestaanders binne die gemeenskap van die volk van JHWH en die desentralisasie van godsdienstige mag. Die boek het sy finale vorm te danke aan 'n gemarginaliseerde profetegroep wat hulleself in konflik met die godsdienstige elite van die tempel in Jerusalem bevind het. Die boek Josua het as 'n kontra-narratief gefunksioneer, en wel teen die eksklusiewe aansprake van teruggekeerde ballinge wat JHWH en die diens aan Hom by die tempel in Jerusalem vir hulleself

opgeëis het.

Sleutelwoorde: Ou Testament, Josua, na-eksilies, belangegroep, teologiese eksklusiwiteit, teologiese inklusiwiteit, Kneg van die Here, kontra-narratief, idealisering, Bybelse geskiedskrywing.

SUMMARY

Reading the book of Joshua against a post-exilic background

by

Gert Cornelis Lindeque

Supervisor : Prof APB Breytenbach

Department : Old Testament Studies, Faculty of Theology

Degree : Doctor Divinitatis

On account of its position in the canon, the book of Joshua has often been seen as part of a larger literary unit, either the Hexateuch or the Deuteronomistic History. The book is thus in advance seen within a particular framework. The relation between the book and other books of the Old Testament has however not been sufficiently explored.

The purpose of this thesis is to

- explore the book of Joshua as an autonomous literary composition
- investigate the possible relation between the book of Joshua and Third Isaiah
- debate the date of the book of Joshua, and
- define the group whose interests are reflected by the final form of the Joshua narrative.

From the investigation into the book of Joshua as a autonomous literary composition, it is clear that Joshua 1:1-9 is a programmatic exposition of the important themes in the narrative. These themes reflect the ideals of the post-exilic community - ideals over which there was a difference of opinion. The opinion of the group whose interests are being promoted in the final form of the book of Joshua unfolds in the rest of the narrative. Joshua, as the ideal leader of Israel, replaces Moses, the עֶבֶד יְהוָה. The ideal of unity

within the people of YHWH is disrupted by conflict over a cultic religious matter, the bringing of sacrifices. It is the responsibility of the priests to repair the unity. The underlying problem is that one group has claimed the privilege of worshipping YHWH exclusively for themselves and has excluded others from doing so. The ideal of conquering the whole land as a shrine for YHWH is not realized. The fulfilment thereof is portrayed as a future expectation. The ideal of strict observance of the law and the idea that it will always lead to success, is contradicted by agreements made with some outsiders and by grand victories achieved. The ideal of a total destruction of all the nations is contrasted in the narrative by the reality of the existence of other nations in the land and even the inclusion of these nations in the service of YHWH.

The book of Joshua displays remarkable resemblances with Third Isaiah on the semantic, theological as well as the ideological level. These resemblances indicate that the book of Joshua too can be understood against the background of the time after the exile. The different schools of thought in the post-exilic time have been highlighted in the research from various perspectives. They can however be summarized into two main groups: an exclusive school and an inclusive school. The book of Joshua represents an inclusive opinion while Ezra-Nehemiah represents an exclusive opinion.

By reading the book of Joshua against a post-exilic background, it once more obtains theological significance; not as a historical account of the occupation of the land, but as a call for the acceptance of foreigners into the community of the people of YHWH, as well as for the decentralization of religious power. The book owes its final form to a marginalized group of prophets, who were in conflict with the religious leaders in Jerusalem. The book of Joshua functioned as a contra-narrative against the exclusive claims made by the returning exiles to worship YHWH only at the temple in Jerusalem.

Key words : Old Testament, Joshua, post-exilic, interest group, theological exclusivity, theological inclusivity, servant of YHWH, contra-narrative, idealization, biblical history.

VOORWOORD

Aanvanklik was my keuse van die boek Josua as onderwerp vir 'n proefskrif bloot akademies van aard en was daar maar min sprake van vordering. Toe ek egter op 'n dag om 'n heel ander rede uit Jesaja 56 gelees het, het ek tot die besef gekom dat daar op grond van die insluiting van buitestaanders in die diens van JHWH wat by albei voorkom, moontlik 'n verband tussen Trito-Jesaja en die boek Josua kon bestaan. Van toe af het dit by my 'n passie geword om dié verband te ondersoek en het die studie momentum gekry.

Daarom dank ek die almagtige God en Vader van ons Here Jesus Christus vir die krag en leiding van sy Heilige Gees. Daarsonder sou hierdie studie nooit gerealiseer het nie.

My vrou Karien is die enigste wat werklik sal verstaan met watter worsteling hierdie studie gepaard gegaan het. Baie dankie vir al jou liefde, aanmoediging, ondersteuning en opoffering, veral in die tyd wat dit geneem het om hierdie proefskrif die lig te laat sien.

Tydens een van die gesinsaaude by ons gemeente moes ons as gesin saam oor 'n aantal vrae met mekaar gesels. Een van die vrae het gelui: "Hoe lank studeer 'n predikant?" Ons jongste was gereed met die antwoord: "Dit voel soos twintig jaar!". Baie dankie Jaco en Gerco dat julle die lewe vir ons mooi maak.

My dank aan die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika en in die besonder die gemeente van Rooihuiskraal wat aan my studieverlof en ook finansiële bystand om te kon studeer, gegee het.

Dankie professor Andries Breytenbach dat u aan my met hierdie studie die ruimte gegee het om die genoegdoening daarvan te ervaar om, soos destyds by Lakis, self iets te kon ontdek wat al die jare nog daar was. U leiding was van onskatbare waarde.

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

Aan Karien

Met liefde

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1	INLEIDING	1
1.1	Probleemstelling	1
1.1.1	Die boek Josua as deel van ‘n groter korpus	1
1.1.1.1	Die boek Josua as deel van die Heksateug	2
1.1.1.2	Die boek Josua as deel van die Deuteronomistiese Geskiedenis	6
1.1.2	Die boek Josua as produk van ‘n literêre proses	11
1.1.3	Die boek Josua, die argeologie en die ontstaan van Israel	12
1.2	Die doel van die ondersoek	13
1.3	Strukturering van die navorsingsresultate	17
HOOFSTUK 2	IDEALISERING IN DIE BOEK JOSUA	21
2.1	Josua 1:1-9 as ‘n programmatiese inleiding tot die boek	21
2.2	Die verband tussen Josua 1:1-9 en Josua 23:1-16	25
2.3	Die voorstelling van God in die verhaal	27
2.3.1	Name wat vir God gebruik word	27
2.3.2	God se rol in die vertelling	27
2.4	Josua as die ideale leier	28
2.4.1	‘n Leier soos Moses	28
2.4.2	Josua as geïdealiseerde hooffiguur in die vertelling	32
2.4.2.1	Josua en die land	32
2.4.2.2	Josua en die kultus	33
2.4.2.3	Josua en die wet	34
2.4.2.4	Josua en die nasies	34

2.4.2.5	Josua en die volk	34
2.4.3	Samevatting	35
2.5	Die volk van JHWH	35
2.5.1	Die ideaal van eenheid	35
2.5.2	Die realiteit van verdeeldheid in die volk	38
2.5.3	Samevatting	42
2.6	Die land	42
2.6.1	Die ideaal dat die hele land ingeneem moet word	42
2.6.1.1	Die land as objek van JHWH se belofte	42
2.6.1.2	Die land as 'n heiligdom van JHWH	43
2.6.1.3	Die rol van die priesters tydens die verowering van die land	43
2.6.1.4	Gilgal as kultiese sentrum	44
2.6.1.5	Die verowering van Jerigo	45
2.6.1.6	Die assielstede en die Levitiese stede	47
2.6.2	Die hele land word egter nie verower nie	47
2.6.3	Samevatting	49
2.7	Die onderhouding van die wet	49
2.7.1	Die ideaal van stiptelike onderhouding van die hele wet	49
2.7.2	Die wet word egter nie in alle omstandighede stiptelik toegepas nie	53
2.7.3	Samevatting	54
2.8	Die verhouding met die nasies	54
2.8.1	Die ideaal dat al die ander nasies onderwerp moet word	54
2.8.2	Sommige buitestaanders se lewens word gespaar	56
2.8.3	Samevatting	61
2.9	Teologies-ideologiese fasette in die boek Josua	63
2.9.1	Die land as 'n gawe van JHWH	63
2.9.2	Die עבד יהוה	63

2.9.3	Die kultus	64
2.9.4	Die volk van JHWH	64
2.9.5	Onderhouding van die wet en die verhouding met ander nasies	65

HOOFSTUK 3 DIE VERBAND TUSSEN TRITO-JESAJA EN DIE BOEK JOSUA 66

3.1	Inleiding	66
3.2	Ooreenkomste tussen Tritto-Jesaja en die boek Josua	69
3.2.1	Verset teen die tempel en die priesters	69
3.2.2	Alle mense sal toegang hê tot die volk van JHWH	72
3.2.3	Medemenslikheid is belangriker as rituele handeling	75
3.2.4	Die heilstyd sal eers in die toekoms realiseer	75
3.2.5	Die dienaars van JHWH	77
3.3	Voorlopige gevolgtrekking	81

HOOFSTUK 4 DIE TYD NA DIE BALLINGSKAP AS HISTORIESE AGTERGROND VAN DIE BOEK JOSUA 82

4.1	Botsende belangegroepe in Juda in die tyd na die ballingskap	82
4.1.1	Die godsdienstige perspektief	83
4.1.2	Die ideologiese perspektief	83
4.1.3	Konseptuele onderskeidings	84
4.1.4	Die politieke perspektief	85
4.1.5	Samevatting	86
4.1.5.1	Die eksklusiewe denkrigting	87

4.1.5.2	Die inklusiewe denkrigting	87
4.2	Tekens van botsende belangegroepe in die boek Josua	87
4.3	Ooreenkomste tussen vertellings uit die na-eksiliese tyd en die vertellings in die boek Josua	89
4.3.1	Vertellings oor Serubbabel en Jesua	90
4.3.2	Vertellings oor Esra	96
4.3.3	Vertellings oor Nehemia	99
4.3.4	Ander vertellings uit die tyd na die ballingskap	105
4.3.5	Die verband tussen ander gebeure in die tyd na die ballingskap en die vertellings in die boek Josua	107
4.4	Datering van die boek Josua	111
4.5	Die boek Josua, die Heksateug / Pentateug en die Deuteronomistiese Geskiedenis	116
HOOFSTUK 5 GEVOLGTREKKING		120
5.1	Die Josua-vertelling as kontra-narratief	120
5.2	Die belangegroep verantwoordelik vir die boek Josua	124
5.2.1	Inleiding	124
5.2.2	Die belangegroep verantwoordelik vir die Pentateug	124
5.2.3	Die עבד יהוה - groep	126
5.2.4	Die samestelling van die post-eksiliese gemeenskap	128
5.2.5	Samevatting	129
5.3	Die implikasies van die ondersoek vir Bybelse geskiedskrywing	130
5.4	Slotopmerking	133
BIBLIOGRAFIE		134